

آب یا گوهر غلطان (پیشینهی نهر شعبان)

عبدالله فیاضی

اشاره:

باغات اطراف شهر نهاوند و آب جاری نهر شعبان با هم رابطه و پیوندی چند صدساله دارند. در این شماره‌ی فرهنگان، پیشینه و جایگاه باغات را به تفصیل ملاحظه کردید. امید است آگاهی از پیشینه و کانال‌کشی نهر شعبان و ماجراهای تلخ و شیرین آن نیز در این گزارش مورد توجه شما قرار گیرد. جناب آقای عبدالله فیاضی همشهری و فرهنگی پیش‌کسوت با نقل خاطرات گذشته و مستندات تاریخی خود ناگفته‌هایی از این نهر و گوهر غلطان آن را برای «فرهنگان» نوشته است که ضمن تشکر، بخش‌هایی از آن، از نظرتان می‌گذرد.

«فرهنگان»

بزرگ‌ترین نعمت الهی که خداوند متعال به مردم نهاوند عطا فرموده آب‌های زلال و گوارا و حیات بخش سراب‌ها و رودخانه‌های آن است که همواره موجب گذران معیشت کشاورزان و باغداران منطقه‌ی نهاوند بوده است. رودخانه‌ی گاماسیاب با

گنجایش ۱۳ سنگ، برابر با هر ثانیه ۳۶۰ متر مکعب قدرت آبدهی، یکی از این نعمت‌های خدادادی در منطقه است.

نهر شعبان، که قدمتی قریب به ششصد و بیست و چهار سال دارد، از رودخانه‌ی گاماسیاب در جنوب غربی شهرستان نهاوند مشتق شده و معبر آبرسانی به روستاهای قلعه قباد، شعبان، جهان‌آباد، کوهانی، رضی‌آباد، گل‌زرد، بابا رستم، قسمتی از فیازمان و باغات شهرستان نهاوند تا روستاهای کفرآش و دهنفول و حتی برزول و تکه هلیجان بوده و هست.

بیش از پنجاه سال پیش، تا آن‌جا که بنده به خاطر دارم، با این‌که محصول روستاها بیش‌تر اختصاص به غلات و حبوبات داشته است، وجود درختان تنومند به خصوص گردوهای چند صدساله در منطقه‌ی گوشه، هلیجان تا محل ریشه‌کمر، مؤید استفاده‌ی بهینه و مستمر از آب نهر شعبان در گذشته‌های دور بوده است.

متأسفانه به دلیل قدرت نفوذ خوانین در روستاهای بالا، آمدن آب به شهر، همواره با مشکل مواجه می‌شد. یاد دارم در جلسه‌ی «هیئت مالکین» که جهت مذاکره و تبادل نظر و حل بی‌آبی باغات در جلوی برج باغمان تشکیل شد، پدرم (مرحوم یدالله فیاضی) از اقدامات انجام گرفته سخن گفت و نتیجه‌ی دوندگی‌ها این شده بود که باید رضایت و موافقت خان در رضی‌آباد جلب شود تا آب به شهر بیاید!

این مشکلات و حساسیت نهر شعبان سبب شد که وزارت نیروی وقت حتی جهت تشکیل هیئت مالکین، مستقیماً دخالت کند و به یکی از مهندسين خود مأموریت دهد به نهاوند اعزام گردد، که به یک نمونه از آن اقدامات در سی‌وهشت سال پیش اشاره می‌شود:

« شماره‌ی نامه ۵۳۵ مورخ ۴۵/۱۰/۲۱ آقای یدالله فیاضی، خواهشمند است به منظور اجرای ماده‌ی سه تصویب‌نامه‌ی شماره‌ی ۴۴۰۲۰ مورخ ۳۳/۱/۲۳ در روز دوشنبه ۴۵/۱۰/۱۶ ساعت چهار بعدازظهر در سالن دبیرستان کورش کبیر برای انجام انتخابات هیئت مالکین رودخانه‌ی گاماسیاب نهند حضور به هم رسانید. مأمور اعزامی وزارت نیرو مهندس فلاح، امضا».

متعاقب تشکیل جلسه، طبق نامه‌ی شماره‌ی ۲۵۲۷۷/۸۰۹۱/۲۵ مورخ ۴۵/۱۱/۲۰، وزارت نیرو مبادرت به صدور ابلاغ زیر نمود: «آقای یدالله فیاضی چون به موجب صورت‌مجلس مورخ ۴۵/۱۰/۲۷ هیئت مالکین رودخانه‌ی گاماسیاب به سمت منشی هیئت مالکین رودخانه‌ی مزبور انتخاب شده‌اید به موجب این اعتبارنامه سمت شما برای مدت دو سال از تاریخ ۴۵/۱۰/۲۷ تأیید می‌گردد تا با شرکت در جلسات مقرر نسبت به انجام وظائف قانونی خود اقدام فرمایید. وزیر نیرو، امضا».

تا این که شهریور ماه ۵۹ جنگ تحمیلی عراق علیه ایران آغاز شد و باعث آوارگی تقریباً دو میلیون نفر از ساکنان خوزستان گردید. بنده هم که در آن‌جا معلم بودم به اتفاق همسر و فرزندانم از خرمشهر و آبادان به زادگاهم، نهند، برگشتم.

در این سال‌ها توفیق یافتم در کنار پدر و در خدمتش باشم و چون رشته‌ی تحصیلی‌ام کشاورزی بود و به باغ و درختان آن عشق می‌ورزیدم پیوسته در جلسات هیئت مالکین، که اغلب جلوی برج باغ ما تشکیل می‌شد حاضر می‌شدم و در واقع میزبان آنان بودم.

چند سال بعد، به دلیل همین عشق و علاقه‌ام به زادگاه خود، به طور افتخاری مدت هفت سال مسئولیت هیئت امنای نهر شعبان را به عهده گرفتم و آن‌چنان با دقت و ابتکار عمل «حق آب» هر منطقه از شهر و روستا را رعایت می‌کردم که اغلب مورد لطف و

تقدیر آقای بیگدلی فرماندار وقت نهاوند و حتی آقای مهندس خرم استاندار همدان قرار می‌گرفتم.

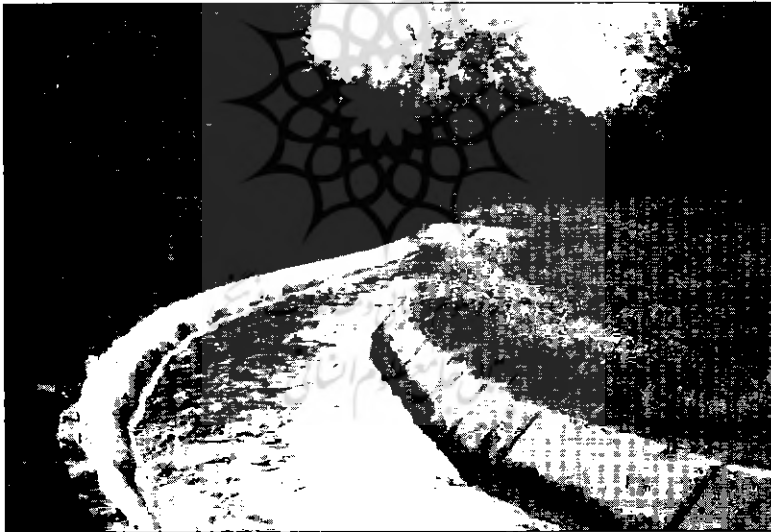
با فوت پدرم در سال ۷۵ به خواست فرزندانم به تهران آمدم و مقیم شدم. اما از دور و نزدیک به من خبر می‌رسید که نسبت به حقوق آبی منطقه‌ی شهر و باغات آن بی‌عدالتی می‌شود و احساس کردم برای باغداران شهری خشک‌سالی تصنعی به وجود خواهد آمد.

از این رو خردادماه ۷۸ مجدداً در صدد بر آمدم به حمایت از هیئت امنای نهر شعبان برخیزم و با وزارتخانه‌ها و نهادهای رسمی، از جمله وزارت نیرو، جهاد کشاورزی، وزارت کشور، بازرسی کل کشور، دفتر ریاست جمهوری و شورای نگهبان مکاتبه کردم. حتی نامه‌ای تحت عنوان «علاج واقعه قبل از وقوع باید کرد» به ریاست کمیسیون اصل نود مجلس شورای اسلامی نوشتم که متأسفانه بعد از گذشت دو ماه پاسخ دادند «نامه‌ی شما مطالعه شد، بررسی و رسیدگی به شکایت شما در صلاحیت کمیسیون اصل نود و از اختیارات ما نیست، به وزارت نیرو مراجعه کنید.»

اتفاقاً این شکوائیه‌ها با آمدن جناب آقای خاتمی ریاست جمهور برای افتتاح مجتمع ورزشی آقای مهندس علیمرادیان در نهاوند مصادف شده بود. از موقعیت استفاده کردم و تقاضایی مبنی به شرح توزیع غیر عادلانه‌ی آب و بی‌توجهی مدیریت کل آب استان همدان به اضافی دو پیشنهاد «ایجاد سد مخزنی» و «کانال کشی» به خصوص برای جلوگیری از هدر رفتن ۴۵٪ آب موجود، به عنوان رئیس جمهور نوشتم.

از آنجایی که از نماینده‌ی باغداران و کشاورزان برای استقبال و تشریف فرمایی دعوتی به عمل نیامده بود تقاضا را به فرمانداری دادم و قرار شد از طریق فرمانداری این

نامه به رئیس جمهور تحویل شود. نسخه‌ی دوم آن را هم به آقای علی حسینی نماینده‌ی وقت نهاوند در مجلس شورای اسلامی جهت پیگیری تحویل دادم. بعدها که به آقای حاج هاشم طالب برای اطلاع از نتیجه‌ی نامه‌ها مراجعه کردم اظهار داشت نامه‌ای از شما در دفتر ریاست جمهوری نیست! این بار بنده مجبور شدم از پیش نویس‌ها نسخه‌ای همراه فتوکپی بقیه مدارک تهیه کنم و به نهاد ریاست جمهوری تحویل دهم و متعاقباً طی نامه‌ی شماره‌ی ۳۳۳۸۱ مورخ ۷۸/۶/۲۴ به امضای آقای دکتر حسینی مدیر کل روابط عمومی و بین‌المللی به عنوان مسئول هیئت امناء و نماینده‌ی کشاورزان و باغداران نهاوند برای پی‌گیری موضوع به مراجع ذی‌ربط معرفی شدم.

از جمله همین که در وزارت نیرو با کانال کشی نهر شعبان موافقت شد به نهاوند برگشتم و از آقای مهندس نعیمی مسئول امور آب نهاوند درخواست کردم نقشه‌ی پروژه‌ی کانال کشی را تهیه کند تا شخصاً نسخه‌ای از آن را به وزارت خانه ببرم. سپس

با موافقت قسمت فنی وزارت، به مدیر کل امور مشترکین آب‌های سطحی ایران آقای مهندس حسینی فر معرفی شدم و از آن پس مکاتباتی با سازمان آب منطقه‌ی غرب (کرمانشاه) انجام گرفت.

خوش‌بختانه از بودجه‌ی عمرانی سال ۷۸ آب منطقه‌ی غرب نود میلیون تومان به این مهم اختصاص یافت و مبلغ پنجاه میلیون تومان هم از بودجه‌ی خشک‌سالی استان همدان برای شروع کار و عقد قرارداد با پیمانکار در اختیار استان همدان قرار گرفت و تصویب شد که از بودجه‌ی عمرانی سال بعد هم مبلغ صد میلیون کمک گرفته شود.

بعدها از محل بودجه‌ی کمک‌های نهاد رئیس جمهوری با عنایت جناب آقای یونسی و طرح حساسیت موضوع، مبلغ سیصد میلیون تومان نیز جهت کمک به احداث نهر شعبان تصویب و به استان همدان حواله شد.

گفتنی‌های مربوط به کانال‌کشی نهر شعبان و گلایه‌ها و تشکرها از همشهریان و دیگران فراوان است. در این جا به همین مقدار اکتفا می‌کنم. به هر حال من به سهم خود با صرف وقت چهار سال و هفت ماه مکاتبه و رفت و آمد به تهران و کرمانشاه و همدان خوشحالم که شاهد این اتفاق بزرگ و اقدام اساسی بودم و در نتیجه آرزوی دیرینه‌ی کشاورزان و باغداران نهادند تحقق یافت و اختلاف بین روستائیان و باغداران شهری برطرف شد و هم‌اکنون آن‌ها چون اعضای یک خانواده از این نعمت الهی به نحو مطلوب استفاده می‌کنند.

ظاهراً برای ادامه و تکمیل کانال‌کشی هنوز هم هزینه‌ای بالغ بر یک میلیارد و پانصد میلیون تومان لازم است که از طرف سازمان آب منطقه‌ی غرب پیشنهاد و تصویب شده و امیدوارم با فعالیت‌های آقای کاویانی‌پور نماینده‌ی محترم نهاد در مجلس شورای اسلامی به زودی در اختیار مسئولان اجرایی قرار گیرد.

قطعاً اگر همکاری‌های مسئولانه و صادقانه‌ی مهندس محمودرضا عراقی، مهندس میرزایی، ماشاءالله مشیری کارشناس دادگستری نهاوند و مهندس هوشنگ بازوند معاونت عمرانی وقت استانداری و کسان دیگری، که قبلاً از آنان نام برده شد، نبود این پروژه‌ی حیاتی به نتیجه نمی‌رسید. توفیق بیش از پیش خدمت‌گزاران صدیق به کشورمان و از جمله شهرستان نهاوند را از خداوند متعال مسئلت دارم.